

2009 – 39,45%, що на 20,89% більше. У 2008 році рівень рентабельності дорівнював 15,64%.

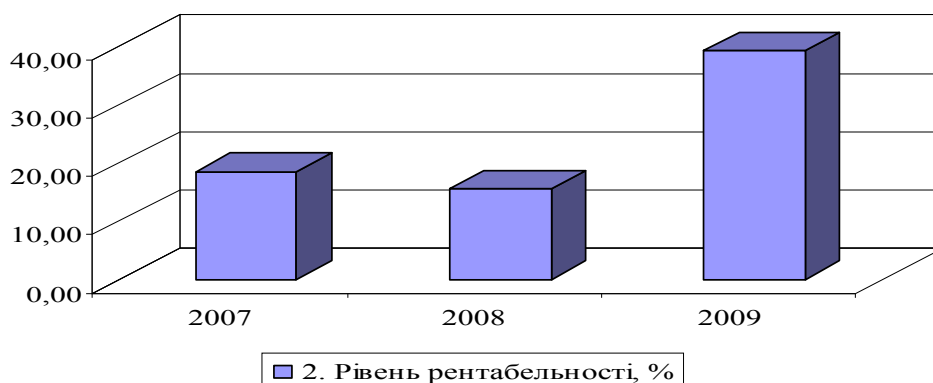

Рис. 2 Рівень рентабельності ПП «Елена» за 2007-2009 рр.

Отже, проведений аналіз використання земельних угідь в ПП «Елена» протягом 2007-2009 рр. засвідчив незначне підвищення ефективності їх використання. Збільшення прибутковості галузі рослинництва зумовлене в основному раціональним формуванням витрат, підвищенням якості продукції, а також збільшення рівня товарності продукції. Важливим позитивним фактором є збалансованість культур в структурі посівних площ.

Висновки. Виробництво конкурентоспроможної продукції цілком пов'язано зі станом землі, що залучається до основного процесу в якості основного засобу виробництва. Сучасне землекористування вимагає від сільгоспвиробників раціонального та ефективного використання наявних земельних ресурсів, забезпечення відтворення, збереження та поліпшення.

При традиційному виробництві продукції рослинництва відбувається забруднення та погіршення стану земельних ресурсів. З метою оновлення та визначення стану земельних ділянок при їх використанні доцільно проводити комплексний аналіз якості ґрунтів: хімічний, фізичний, бактеріологічний та радіаційний. Запровадження екологічного раціонального землекористування дасть змогу виробляти екологічну сільгосппродукцію, яка за таких умов буде конкурентоздатна на світовому ринку.

Така проблема вирішується удосконаленням ґрунтозахисних, ресурсно і енергозберігаючих систем землекористування, повнішим використанням біологічних факторів, застосуванням агротехнологій, заснованих на екологічних принципах і адаптованих до конкретних природних та соціально-економічних умов [4].

Література:

1. Гега С. Б. Організаційно-економічні аспекти поліпшення використання земельних ресурсів [Електронний ресурс] / С. Б. Гега // доступ до журн: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>
2. Марченко А. В. Резерви збільшення прибутковості сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / А. В. Марченко // доступ до журн: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>
3. Уланчук В. С. Шляхи підвищення ефективності використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах регіону / В. С. Уланчук // Землеустрій і кадастр. – 2007. - № 2 – с. 23-26.
4. Цатрян Ш. М. Теоретичні аспекти раціонального землекористування на сільських територіях [Електронний ресурс] / Ш. М. Цатрян // доступ до журн: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>.

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Недзельський Т.А.
Науковий керівник: Сегеда С.А., к.е.н. доцент

Досліджено основні проблеми ефективного використання та відтворення трудових ресурсів, рівень оплати праці, становище соціальної інфраструктури та їх вплив на працівників аграрної сфери. Встановлено основні задачі підприємства щодо покращення становища трудових ресурсів та ефективності їх використання.

Актуальність теми. Економіка аграрного сектора України протягом останніх років характеризується постійним спадом ділової активності, поглибленням матеріально-фінансових диспропорцій, наростанням платіжної кризи. Однією з причин цього є те, що у сучасних умовах сільськогосподарське виробництво

зіткнулося з низькою ефективністю використання трудових ресурсів, занепад галузей соціальної сфери в сільській місцевості створив особливо небезпечні умови для їх повноцінного відтворення. Більшість невирішених соціальних проблем села відчутно вплинула на стан аграрної економіки, зумовила скорочення очікуваної тривалості життя селян. Надмірна диференціація їх доходів, зменшення платоспроможного попиту, зростання прихованого та зареєстрованого безробіття, значна заборгованість із заробітної плати призводить до скорочення відтворювальних можливостей трудового потенціалу. Ринок робочої сили формується на селі стихійно і недостатньо регулюється державою. У сукупності це негативно позначається як на становищі аграрної сфери, так і на рівні добробуту усієї держави.

Огляд літератури. Проблематика питання трудових ресурсів та формування ринку робочої сили розглядається у працях багатьох вчених: Д.П.Богині, П.П.Борщевського, С.І.Дорогунцова, Ф.В. Зінов'єва, І.І. Купалової, В.В. Кучер, Є.М. Лібанової, І. А. Маслової, В.Ф. Машенкова, П.Т. Саблука, В.К. Терещенка, В.М. Шаленко, Л.А. Шепотько та К.І. Якуби. Багато хто із вчених розглядає тільки окремі проблеми використання трудових ресурсів, а в сучасних умовах виникла необхідність комплексного вивчення даного питання, включаючи демографічний аспект, безробіття, зменшення сезонності, розробку пропозицій щодо поліпшення соціального становища селян.

Постановка завдання. Основним завданням даної роботи є висвітлення основних проблем та недоліків ефективного використання та відтворення трудових ресурсів, що виникають на підприємствах аграрного сектору, та розробка пропозицій щодо покращання трудового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Трудові ресурси аграрних підприємств — це сукупність працівників, які мають необхідний фізичний розвиток, знання і практичні навички для якісного і своєчасного виконання передбачених технологією робіт у сфері сільськогосподарського виробництва.

Реформування аграрних підприємств і зменшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції зумовили різке скорочення в них працівників. Низький рівень відтворення сільського населення як основи формування трудового потенціалу аграрної сфери призводить до зменшення кількості працівників на сільськогосподарських підприємствах. В умовах розвитку науково-технічного прогресу зменшення кількості працівників аграрної сфери – об'єктивна потреба. Однак спад кількості працівників не відбувається на тлі зростання рівня механізації сільськогосподарського виробництва, що особливо непокоїть. Отже, в ситуації, яка виникла, матеріальне стимулювання залишається одним із основних чинників формування позитивного ставлення до праці в сільському господарстві.

Рівень оплати праці в аграрному секторі є чи не найнижчим з поміж інших галузей і становить лише 58,1% середньої заробітної плати по країні, лише в 1,5 рази вищий за прожитковий мінімум, а це не може не вплинути на бажання людей працювати у сільському господарстві, на становище галузі, і зважаючи на те, що ньому зайнято близько 17% населення, а частка у структурі ВВП складає 9,3%, становища всієї економіки України[3]. Це свідчить про те, що в наш час розмір заробітної плати більшою мірою залежить від галузі економіки ніж від трудового навантаження. Дані про розмір заробітної плати за видами економічної діяльності наведено на рис.1.

Рис. 1 Розмір заробітної плати за видами економічної діяльності по Україні

На жаль, не лише нинішній розмір зарплатні в сільському господарстві є причиною негативних зрушень в аграрному секторі. Скорочення капітальних вкладень в інфраструктуру сільської місцевості призвело до занепаду мережі соціально-культурних закладів, призначених для формування сприятливого життєвого середовища. Сьогодні одна лікарня припадає на 29 сіл, дитячий садок – на 3 села, школа, фельдшерсько-акушерський пункт, клубний заклад – на 2 села, будівництво нових закладів майже зупинилось. Дані по показники у поєднанні з реформуванням сільського господарства, розвитком нових форм власності й

господарювання, нестабільним економічним та політичним становищем зумовлюють зниження рівня життя та купівельної спроможності працівників, неспроможність задовольнити основні життєві потреби, ріст безробіття, падіння престижності праці та перетік працівників в інші сфери діяльності, зокрема, в сферу прихованої, неформальної зайнятості на тіньовому ринку праці. Ситуація, що склалася на сьогоднішній день, створює передумови для збільшення відтоку та погіршення можливості відтворення трудових ресурсів[4].

Необхідно зазначити, що рівень забезпеченості галузі кваліфікованими спеціалістами є вкрай недостатнім. Майже половина працівників мають повну загальну освіту чи базову загальну освіту, а 5% – початкову загальну або ж взагалі не мають освіти. Повну вищу освіту мають лише 7% сільських трудових ресурсів, що свідчить про катастрофічний відтік кадрів з галузі, і що не може не відобразитися на економічних результатах сектору, адже за відсутності необхідної кваліфікації у персоналу його ефективне використання є неможливим. Кваліфікаційний рівень трудових ресурсів сільськогосподарського виробництва можна розглянути на рис. 3.

Здобуття професії і робота в галузях аграрної економіки в наш час не вважається престижним, близько 40% молодих спеціалістів сільськогосподарського спрямування не хочуть працювати в аграрній сфері або ж звільняються в перший рік роботи. Чи не найменша зайнятість (42%) в аграрному секторі спостерігається саме у віковій групі від 15 до 24 років, на відміну від вікових груп 30-39 та 40-49 років, в яких зайнятість населення досягає 78%. Дані показники характеризують ситуацію, в якій гостро не вистачає саме молодих працівників, що завжди були рушійною силою розвитку.

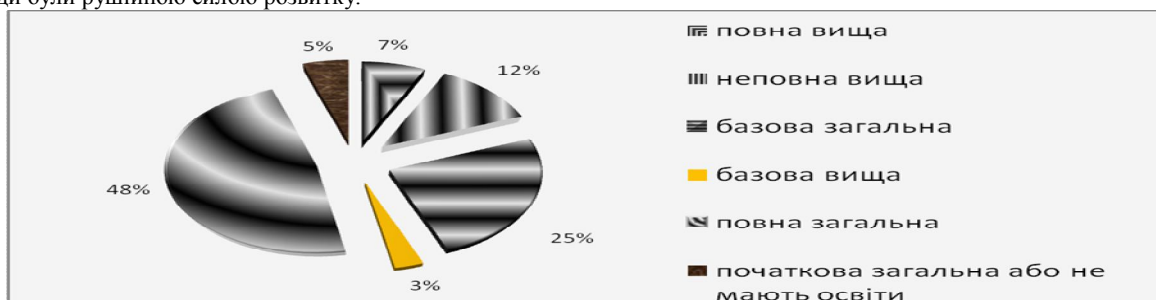

Рис. 2 Рівень кваліфікації трудових ресурсів сільськогосподарства

Молодь залишає сільську місцевість, не бажає працювати в аграрному секторі, відаючи перевагу іншим галузям економіки, чим спричиняє старіння та зменшення чисельності сільського населення, яке являє собою основу для формування трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Рис.3.Рівень зайнятості населення за віковими групами,% до загальної чисельності населення відповідної вікової групи

В 2009 році відтік кадрів із сільського господарства становив близько 25,5тис. осіб, на обліку в державній службі зайнятості перебувало 19,5 тис. кваліфікованих робітників сільського господарства, а населення сільської місцевості скоротилося на 147,4 тис. осіб. У разі подальшого зволікання з вирішенням цієї проблеми такі тенденції можуть набути незворотного характеру[3].

Висновки і пропозиції. З метою поліпшення становища трудових ресурсів в аграрному секторі необхідно покращити соціальні умови праці і життя селян, а саме: розширити мережу комунальних, побутових і торгівельних послуг, доцільно зберігати й розширювати мережу дошкільних закладів, підтримувати роботу бібліотек, клубів, сфери медичного забезпечення. Відродження та будівництво об'єктів соціальної інфраструктури – це загальнодержавна проблема, і її слід вирішувати за рахунок коштів регіонального та державного бюджетів, що дасть змогу залучити робочу силу та створити потужний кадровий потенціал на селі.

Вирішення проблеми сезонності сільськогосподарського виробництва полягає в відновленні порушеної структури виробництва та покращенні організації трудового процесу, в поєднанні сільськогосподарського виробництва з несільськогосподарським, розвитку переробних і підсобних галузей.

На стан трудових ресурсів насамперед впливають умови праці, престиж професії, рівень матеріального стимулювання, інтереси та можливість проявити себе та ін. Орієнтуватись при цьому слід переважно на молодь

села, призупинити вплив якої із сільської місцевості вкрай необхідно вкрай необхідно аграрного виробництва новими кадрами.

За умов докорінної перебудови в усіх сферах людської діяльності, становлення ринкових методів господарювання суттєво змінюється характер управління трудовими ресурсами. Зростають вимоги до якості робочої сили, її професійної придатності, здоров'я, соціально-психологічного клімату в колективі. Встановлення необхідної рівноваги між цими факторами — процес тривалий, тому досягнення оптимального використання трудових ресурсів завжди було і залишається одним із найактуальніших питань організації сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навчальний посібник. – К.: Знання – Прес, 2002. – 313с.
2. Кодекс законів про працю України редакція від 16.02.2010 // Електронний ресурс <http://zakon.rada.gov.ua>
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Личук Л.І. Трудові ресурси сільських територій та особливості їх використання у суспільному виробництві / Л.І. Личук // Інноваційна економіка — 2009. — №3. — С. 38-42.
5. Лавриненко С. І. Сучасний стан та перспективи розвитку трудових ресурсів України / С. І. Лавриненко // Стратегічні пріоритети — 2009. — №1. — С.115-127.

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В ПІДПРИЄМСТВАХ АПК.

Гончарук А.В.

Науковий керівник: Фішук Н. Ю., к.е.н., доцент

Анотація. У статті розглянуто сутність поняття конкурентоспроможності продукції. Обґрунтовано основні складові конкурентоспроможності. Запропоновано шляхи підвищення рівня конкурентоспроможності продукції в аграрному секторі.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України супроводжується збільшенням кількості суб'єктів підприємницької діяльності, розширенням присутності на вітчизняних ринках продукції зарубіжних виробників. Спостерігається посилення конкуренції на найрізноманітніших ринкових сегментах. Це зумовлює необхідність дослідження конкурентних відносин, особливостей прояву в окремих народногосподарських секторах і галузях. Одна з найважливіших задач розвитку підприємства і країни в цілому, нерозривно пов'язана з ефективністю виробництва, забезпечення випуску необхідної кількості сучасних виробів та покращення якості, досягнення конкурентоспроможності продукції на ринку

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції присвячено чимало праць вітчизняних учених-економістів -П.Т. Саблука, В.О. Месель-Василока, Н.М.Давиденко, О. М. Шпичака, О.В. Копистка, М.Ф. Кропивко, Д.Г. Черевко та багатьох інших учених. Однак ряд проблем щодо конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, що склалися на ринку, потребують розв'язання, що є важливим завданням на сучасному етапі досліджень.

Метою даної статті є концептуальне опрацювання проблематики конкурентоспроможності продукції з урахуванням світогосподарських змін та аналіз шляхів підвищення конкурентоспроможності продукції.

Виклад основного матеріалу. На основі вивчення літературних джерел і власних досліджень, ми дійшли до висновку, що конкурентоспроможність - це властивість об'єкта, яка характеризує ступінь задоволення конкретної потреби порівняно з кращими аналогічними об'єктами, представленими на даному ринку. Тобто, за визначенням О.В. Копистка, це здатність товару витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними товарами в умовах конкретного ринку в певний проміжок часу [3].

За іншим визначенням, конкурентоспроможність товару — це сукупність його властивостей, що відображає міру задоволення конкретних потреб і здатність привертати увагу споживачів з-поміж інших груп аналогічних товарів, які пропонуються на ринку підприємствами-конкурентами [1].

Основними показниками, що характеризують рівень конкурентоспроможності продукції, є її якість, собівартість і ціна реалізації готових виробів.

Якісні показники продукції, як складові її конкурентоспроможності забезпечують товаровиробнику переваги в конкурентній боротьбі та є головним критерієм для покупця. Особливо важливого значення це набуває у зв'язку з розширенням сфери впровадження нових енергозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарської продукції. За допомогою якості продукції можна визначити взаємозв'язок між виробниками й переробними підприємствами, а також збільшити попит на ринку. Таким чином, в умовах конкуренції аграрні підприємства України зможуть успішно функціонувати лише тоді, коли постійно дбатимуть про поліпшення якості продукції та задоволення платоспроможного попиту споживачів.

Серед важливих чинників підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції виділяють її собівартість, що вимагає зниження витрат на її виробництво. Щоб агропромислове виробництво було беззбитковим і конкурентоспроможним, необхідно поліпшувати матеріально-технічну базу суб'єктів господарювання, впроваджувати у виробництво енерго- й ресурсозберігаючі технології. Нині, в умовах ринкової економіки зможе конкурувати зі світовими аналогами лише високоякісна продукція, яка матиме низьку собівартість. Слід відзначити, що важливістю собівартості як чинника конкурентоспроможності